

Interpellation till Ulrika Edman (Mp), ordförande i överförmyndarnämnden

Är privat ställföreträdarskap en rimlig lösning för framtiden?

Överförmyndarnämnden i Umeåregionen har tagit initiativ till att öppna upp för upphandling av privata aktörer som ska tillhandahålla ställföreträdarskap, det vill säga god man, förvaltare och förmyndare. Detta motiveras med att behovet ökat kraftigt, många står i kö, och att nämnden annars riskerar att försätta människor i rättslöshet. Situationen beskrivs som akut.

Självklart ska ingen behöva vänta länge för att få en god man eller förvaltare, men inriktningen mot privata utförare väcker frågor. Det är svårt att förstå varför nämnden, i ett läge där uppdragen beskrivs som mer komplexa och kraven som höga, väljer att öppna för en marknadsbaserad lösning i stället för att prioritera åtgärder som stärker den offentliga och ideella strukturen eller att Umeå kommun anställer fler professionella förvaltare. Vidare kan man ifrågasätta lämpligheten i att upphandla privata aktörer på området, då uppdraget som ställföreträdare alltid är bundet till en enskild person, och inte till ett företag. En ställföreträdare ska vara lämplig och tillräckligt kvalificerad, inte bara för ställföreträdaruppdrag i allmänhet utan även för det individuella uppdraget.

I regeringens proposition 2025/26:92, *Ett ställföreträdarskap att lita på*, betonas huvudregeln att den gode mannen eller förvaltaren är en lekman med ett ideellt uppdrag. För att värna det ideella inslaget finns det därför anledning att vara något återhållsam när det gäller i vilka fall det ska vara möjligt att förordna en anställd ställföreträdare. En anställd ställföreträdare bör därför endast få förordnas om det är nödvändigt på grund av uppdragets svårighetsgrad eller om det annars finns särskilda skäl med hänsyn till den enskildes intressen.

Mot bakgrund av den uppmärksamhet som riktats mot privata aktörer inom området, bland annat genom SVT:s Uppdrag granskning och det företag som uppmärksammades där, finns det också anledning att problematisera frågor om insyn, ansvar och kontroll. När ställföreträdarskap bedrivs i bolagsform blir gränsen mellan den enskildes bästa och affärsmässiga intressen mindre tydlig, och det är ytterst huvudmannen som riskerar att drabbas av brister.

Många gode män och förvaltare vittnar dessutom om låga ersättningar, stora personliga åtaganden, lång handläggningstid för arvoden och bristande stöd från kommunen. Detta riskerar att helt undergräva viljan att ta och behålla uppdrag. Förbättrade villkor, snabbare handläggning och en utbyggd kommunal förvaltarenhet i egen regi hade kunnat minska köerna och samtidigt stärka rättssäkerheten. Att anlita företag kan kanske ge skenet av att lösa situationen kortsiktigt, men riskerar att skapa helt nya problem för den enskilde.

Fråga/Frågor:

1. Hur motiverar du att överförmyndarnämnden väljer att öppna för löpande upphandlingar av privata ställföreträdarskap innan man fullt ut provat åtgärder som höjda ersättningar, bättre villkor och anställning av professionella förvaltare i kommunal regi?
2. Hur avser nämnden säkerställa insyn, ansvar och rättssäkerhet för huvudmännen vid upphandling av privata aktörer, mot bakgrund av uppmärksammade brister i branschen?

Liv Zetterberg
Vänsterpartiet